NIEDERSÄCHSISCHE STAATS- UND UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK GÖTTINGEN

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter
Jahr: 1750
Kollektion: Zoologica
Digitalisiert: Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Werk Id: PPN369547365
PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369547365
OPAC: http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369547365

LOG Id: LOG_0118
LOG Titel: Caput Quartum. Angraecum quintum. Angrec kringsing kitsjil. - Vierde Hoofdstuk. Het vyfde Angrek
LOG Typ: chapter

Übergeordnetes Werk

Werk Id: PPN369544501
PURL: http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PPN369544501
OPAC: http://opac.sub.uni-goettingen.de/DB=1/PPN?PPN=369544501

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.
Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.
Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

CAPUT QUARTUM.

Angræcum quintum. Angrec kring-ſing kitſjil.

Quinta ſpecies eſt minor ſubdiviſio majoris ſeu primæ, ſed ob ejus varietatem peculiare ipſi tribui caput. Primo autem magnum gerit foliorum faſciculum, qui peculiari etiam creſcit modo, cuncta enim folia ſeſe invicem amplectuntur, quatuordecim & quindecim pollices longa, binos lata, & apex quam maxime bifidus eſt, cujus unus angulus longior eſt. Ad latera hujus faſciculi ex ipſa radice caulis oritur florifer, rotundus, firmus, quatuor pedes longus, cui flores inſident vagi, ac viciſſim ſupra ſeſe invicem incurvis in pedunculis.

Flores ſunt uti primæ ſpeciei, ſed minores, magisque aperti, ex quinque petalis conſtantes, externe purpurei, ſeu læte purpuraſcentes, interne lutei, ſanguineis maculis notati, ſeu craſſis caracteribus diſtincti, quorum quidam rotundi inſtar guttarum, alii oblongi ſunt, quidam etiam in medio luteam gerunt maculam. In centro colliculum caſſidem referens locatur, utrimque anguloſum, ſeu bina cornicula gerens, album, & ad baſin purpureum, ante hoc aliud incurvum conſpicitur corniculum, interne ſulcatum, ſuperius purpuraſcens, inferius luteum. Oræ craſſorum petalorum plerumque inflexæ ſunt, ac floris inflexi capitulum purpuraſcit. Flos ipſe in Amboina inodorus eſt, ſed in Baleya odorem fundit, ſi media caſſis aperiatur. Characteres hujus floris ad ortum foliorum adparent oblongi & ſtriati, ſuperius lati, anguloſi, ac quidam luteum formant circulum.

Fructus ſunt oblongæ ſiliquæ, hexagonæ, tres quatuorve digitos longæ, unum craſſæ, intus repletæ farina lutea inſtar prioris.

Nomen. Latine *Angræcum quintum*, ſive *Angræcum ſcriptum minus*; Malaice & Baleyice *Angrec kringſing kitſjil.*

Locus. In litore creſcit in *Mangio caſeolari*, ſeu *Waccat*, ubi aliquando tam longe ſuis dependit flagellis, ut aquam tangant, hæ enim arbores maris fluxu in aqua locantur, & refluxu in terra ſicca, hinc puto Malayenſes hunc florem vocare *Renda caſiam*, h. e. devotus & pauper, quum tam humiliter dependunt, abſciſſus etiam diu in domo ſervari poteſt, Baleyenſes hanc cum prima ſpecie in arboribus *Sajor pœti* plantant, ubi luxurioſe creſcunt, quod ſequenti peragunt modo. Totum abſcindunt caudicem a matrice trunci cum parte ipſius corticis, quem dein colligant funibus Gomuto in craſſis ramis iſtarum arborum, & externe obliniunt cœno, quum ipſis increſcit.

VIERDE HOOFDSTUK.

Het vyfde Angrek.

De vyfſte zoorte is een kleine onderzoorte, van de groote of eerſte, dog wegens haare verandering heb ik haar een byzonder hoofdſtuk gegeven. Het heeft voor eerſt een groote bos bladeren, die ook byzonder groeit, alle in malkanderen ſtaande, en malkanderen ombelzende, veertien en vyftien duimen lang, twee breed, vooren is de ſpits merkelyk in tweën gekloven, en daar van de eene hoek langer. Ter zyden van deze vergadering uit de wortel zelfs komt een bloemdragenden ſteel voort, rond, ſtyf, vier voeten lang, daar aan de bloemen wat ydel ſtaan, en met beurten boven malkanderen, op kromme ſteelen.

De bloemen zyn gelyk die van de eerſte zoorte, dog kleinder, en meer geopent, van vyf blaadjes gemaakt, aan de buitenzyde peers of ligt-purper, binnen geel, met bloed-roode droppen, of dikke caracteren, waar van zommige rond, als droppen, zommige langwerpig zyn, zommige hebben ook in de midden een geel plekje. In de midden ſtaat een helmken, ter wederzyde twee hoekjes, als hoorntjes hebbende, wit met purpere linien, voor 't zelve ſtaat een ander krom hoorntje, binnen gegeut, boven purper-verwig, beneden geel. De randen van de dikke blaadjes zyn gemeenlyk omgebogen, en den knop van de omgebogene bloeme is purper-verwig. De bloem heeft in Amboina geen reuk, maar wel op Baly, als men het middelſte helmken opent. De caracteren van deze bloem zyn by den oorſprong der bladeren lankwerpig, als ſtreepen, na vooren toe breed, hoekig, en zommige een geel cirkeltje beſluitende.

De vrugten zyn langwerpige houwen, ſeskantig, drie en vier vingeren lang, een dik, met geel meel van binnen als aan 't voorige.

Naam. *In 't Latyn* Angræcum quintum, ſive Angræcum ſcriptum minus; *in 't Maleits en Baleits* Angrek kringſing kitſjil.

Plaats. *Het waſt op ſtrand op 't* Mangium caſeolare, of Waccat, *daar 't zomtyds met zyn ſteelen zoo lang afhangt, dat ze aan 't water raken, want deze bomen ſtaan met de vloet in zee-water, en met de ebbe droog, ik giſſe, dat de Malyers daarom deze bloem* Renda caſian *noemen, dat is demoedig, en arm, om dat ze zoo nederig afhangen. De afgeſneedene kan men ook lang in huis bewaren. De Balyers planten deze en de eerſte zoorte veel op de bomen van* Sajor poeti, *daar ze weelderig op komen, het welk ze aldus verrigten. Zy ſnyden den geheelen ſtok van den moederſtam af, met een gedeelte van deszelfs ſchorſſe, dan binden ze den zelve met touwen van* Gomuto *op de dikke takken van voornoemde bomen, en beſtryken 't van buiten met ſlik, zoo groeit hy daar aan vaſt.*

CAPUT QUINTUM.

Angræcum flavum. Angrec caſturi. Angrec hemon.

Sextum, ſeptimum, octavum, nonum, & decimum Angræcum luteos gerunt flores, nullis vel paucis admodum characteribus notatos, a prioribus in eo differunt hæ ſpecies, quod folia nullos peculiares formant faſciculos, ſed ipſi florifero inſident cauli vel ad ejus latus, qui in ramulos etiam diſtinguitur. Harum plurimæ ſunt ſpecies, quarum binas hoc in capite deſcribam.

Primo. *Angræcum ſextum moſchatum ſive odoratum*, ſeſe figit arborum corticibus per multas craſſas & albas fibrillas, ex quarum congerie unus alterve ſeſe erigit caulis, tres pedes altus, cujus inferior tertia pars foliis veſtita eſt, viciſſim & denſe ſupra ſeſe invicem locatis in binis fere ordinibus, unum in alterius ſinu locatur, ſuntque craſſa & firma, fere inſtar illorum Sedi majoris, quatuor pollices longa, binos lata digitos, ſine nervis & venis, excepto quod inferior ipſorum pars ſit ſulcata.

Apex

VYFDE HOOFDSTUK.

Het geele Angrek

De ſesde, zevende, agtſte, negende, en tiende zoorte van Angrek zyn die geene, die geel van bloemen zyn, en geene of weinige caracteren hebben, van de voorgaande daar in verſchillende, dat de bladeren geen byzondere boſſen maken, maar aan of ter zyden van de bloemdragende ſteel ſtaan, die zig ook in takken verdeelt, hier van heeft men veelderlei zoorten, waar van wy twee in dit hoofdſtuk beſchryven zullen.

I. Angræcum ſextum Moſchatum ſive odoratum, *hegt zig mede aan de ſchorſſe der bomen vaſt, met veele dikke, en witte vaſelingen, uit welkers klomp een of twee ſteelen opſchieten, drie voeten hoog, wiens onderſte derdepart bekleed is van bladeren, met beurten digt boven malkanderen ſtaande, ſchier in twee ryen, het eene in 's anderen ſchoot, dik en ſtyf, ſchier als die van* Donderbaart, *vier duimen lang, twee vingeren breed, zonder nerven en aderen, behalven dat men aan de binnenſte zyde een geute ziet.*

De